

Скакальська І.Б.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка

Сеньківська Г.Я.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка

Мороз О.В.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка

Галішевський В.А.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті окреслено важливість компетентнісного підходу в освіті для досягнення нею високого рівня якості та конкурентоспроможності випускника. Мета дослідження полягає в аналізі компетентісно орієнтованої інноваційної методики навчання суспільних дисциплін у закладі вищої освіти. Відповідно, авторами узагальнено досвід викладання освітніх компонентів, зокрема вступу до спеціальності, археології, історії середніх віків, філософії та нової історії в контексті новітніх методик навчання.

Наукова новизна полягає в узагальненні власного досвіду навчання суспільних дисциплін. Зокрема, проведений аналіз свідчить, що зроблено спроби знайти опору для компетентнісного підходу у трансформації традиційних освітніх орієнтирів та нових практик. Показано перехід навчання суспільних дисциплін від предметноцентричної орієнтації освітнього процесу до його особистісної спрямованості – студентоцентризму. Компетентнісний підхід виступає як один із необхідних нових концептуальних ресурсів перегляду традиційних цілей, теорії і практики освіти.

Методологія дослідження. У процесі дослідження використовувались загальнонаукові методи. Насамперед метод збирання фактичних даних (нагромадження фактів) і метод їх компонування (аналізу). Також було застосовано спеціальні методи, зокрема, кейс-метод, воркшоп-технологію та баркемп-технологію. Під час дослідження послуговувались критичним методом, значення якого полягає у вимогливому ставленні до будь-якої інформації до тих пір, поки вона не пройде через дослідницьку верифікацію.

Висновки. Зроблено акцент на важливості інноваційної педагогіки в контексті формування загальних та професійних компетентностей. На основі аналізу викладання суспільних дисциплін авторами підкреслено значення оволодіння сучасними прогресивними технологіями навчання як інструментом для формування компетентностей фахівців для Нової української школи.

Ключові слова: компетентності, методика, історія, філософія, студентоцентризм, дидактика, фасилітатор, soft skills.

Постановка проблеми. Модернізація системи вищої освіти зумовлена євроінтеграційними прагненнями України та свідчить про підсилення її компетентісної орієнтації. Під час підготовки здобувачів вищої освіти, ключову роль відіграє формування компетентностей різними освітніми компонентами. Традиційні методики навчання потребують уточнень та інновацій. Спробуємо на окремих прикладах показати процес розвитку й набуття компетентностей, які будуть актуальні не лише у професійній діяльності, але і в житті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні складно перелічити всіх дослідників, які опікуються проблемами компетентісно орієнтованої освіти. Зазначена проблематика була предметом обговорення під час науково-практичних конференцій [8]. Серед публікацій, присвячених питанням компетентнісного підходу у шкільній освіті, можна назвати книгу О. Пометун [17]. Окремі автори, наприклад, С. Бондар, вважають, що компетентність – це здатність розв'язувати проблеми, яка забезпечується не лише володінням

готовою інформацією, а й інтенсивною участю розуму, досвіду, творчих здібностей [4, с. 9]. Важливим складовою процесу навчання є практичні дії та завдання, таку думку підтримують автори практикуму з історії середніх віків [3]. Компетентнісний підхід щодо навчання суспільних дисциплін розглядається різними практиками [5; 6], здобутки яких необхідно вивчати й доповнювати. Теоретиками сучасних підходів до викладання філософії виступають А. Алексєнко [2], К. Кириленко [12], В. Лешан [14] та інші.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізі компетентнісно орієнтованої інноваційної методики навчання суспільних дисциплін у закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційний підхід до викладання у вищій школі передбачає поєднання як традиційних, так і новітніх методів навчання. Сьогодні ключова роль відводиться набутим компетентностями випускника. В цьому контексті компетентнісний підхід у вищій школі виступає як інструмент її оновлення й досягнення нею якості. Якщо в минулому столітті викладач був «енциклопедією» для студентів, то тепер його роль кардинально змінилась. Студентів необхідно зацікавити проблематикою навчального курсу й зорієнтувати, для чого необхідні їм будуть знання та які компетентності в них буде сформовано.

На думку Н.В. Сідельник, професійна компетентність – це цілісне багатофакторне утворення, яке у своїй структурі містить аспекти особистісного, гносеологічного, діяльнісно-творчого, комунікативного, прогностичного характеру. Треба підкреслити, що продуктом компетентності педагога є особистість із високим рівнем професійної підготовленості, ефективної взаємодії з дітьми в конкретних умовах життя, зокрема етнокультурних [18, с. 33]. З огляду на зазначене необхідно скерувати процес навчання так, щоб студенти здобули не лише знання, але і професійні компетентності.

Викладач виступає як фасилітатор в організації студентоцентрованого компетентнісного навчання суспільних дисциплін. Адже професійні якості сучасного вчителя вимагають не лише знань, але й компетентностей для освіти протягом життя. Крім того, у ЗВО має бути добре розвинута система забезпечення якості освіти. Так, на думку авторів колективної монографії, вона має охоплювати, зокрема, використання новітньо-інноваційних технологій; розробку навчальних планів і програм з урахуванням рівневих показників досягнень учасників освітнього процесу,

зокрема шляхом збільшення кількості методик; проведення комплексної оцінки якості предметних й особистісних результатів діяльності, а також розширення можливостей для самоконтролю, самокорекції та самооцінки для учасників освітньої діяльності [19, с. 102]. Отже, все це має забезпечити досягнення програмових результатів навчання та сформувані необхідні компетентності у випускника.

Компетентнісне навчання вимагає більше творчого та практичного підходу до самоосвіти. Так, Насіма Талеба стверджує, що модерний, чітко структурований світ чимало шкодить нам спущеними згори правилами й софістикованими нормами <...> В цьому вся трагедія модерної епохи: ми ніби діти батьків-невростеніків, які з найкращих помислів надмірно опікають і цим самим шкодять [20, с.11]. Звідси випливає значущість формування компетентності *soft skills* під час навчання суспільних дисциплін. Ці навички дозволяють нестандартно вирішувати будь-які завдання.

Курс «Вступ до спеціальності» є пропедевтичним. Про його важливість необхідно зазначати, зважаючи на такі завдання, як аналіз системи організації освітнього процесу в закладі вищої освіти для підготовки вчителя історії; вивчення характеру професійної діяльності вчителя історії.

Під час лекційного курсу використовується проблемне навчання, наприклад, пропонуються різні ситуації для обговорення (яке ставлення до навчання в міленіалів та покоління Z, порівняйте тощо), передбачено те, що студенти самостійно вирішують різні виробничі завдання. Семінарські заняття відбуваються в інтерактивних формах. Важливою є діяльність навчальних лабораторій (авторська розробка семінарських занять), які моделюють уроки, засідання гуртків, ораторські виступи та інші професійні ситуації майбутніх учителів. У студентів пізнавальний інтерес є одним із компонентів навчальної мотивації й досягається за допомогою інтерактивних занять та енерджайзерів. Найдієвіші з них – це «метод капелюхів», квітка асоціацій, «світове кафе», гра «виконай роль» та інші, вони сприяють виробленню вміння побачити ситуацію самостійно, розглянути її системно. Як уважає дослідниця О. Жукова, ігрові технології допомагають реалізувати зміст професійної підготовки, дозволяють зробити процес навчання більш цікавим й емоційно насиченим, розширюють горизонти практичних навичок студентів та сприяють опануванню ними професійних компетентностей [10, с. 118]. Таким чином, ігрові технології можна назвати своєрідним лан-

цюгом, що поєднує процес навчання в закладі вищої освіти з реальною професійною діяльністю та полегшує процес перетворення знань у досвід здобувача освіти [10, с. 133].

У посібнику О. Михайличенка підмічено, що Д. Дьюї на початку ХХ ст. заснував педагогічну течію, котра здобула назву педоцентризму (будь-яка навчальна наука, кожна її окрема теорія є лише інструментом у руках педагога, і впровадження її у зміст навчання зумовлюється не об'єктивною істиною, а практичною корисністю та доцільністю. Викладання предметів та методи навчання, за Дьюї, повинні бути замінені на ігрову та трудову діяльність) [15, с. 6]. Усі ці зусилля, зазначені вище, спрямовані на формування однієї з важливих компетентностей – це здатність усвідомлювати високе соціальне значення педагогічної професії та дотримуватися принципів професійної етики вчителя історії.

Методика викладання археології у вищій школі ґрунтується на класичних та інноваційних підходах. Курс «Археологія» має три кредити й читається на першому курсі для здобувачів вищої освіти спеціальності «Історія» у Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка (далі – КОГПА ім. Тараса Шевченка). Головними методичними засадами викладання курсу є системність і цілісність. Науково-теоретичний зміст навчальної дисципліни розкривається за допомогою міжпредметних зв'язків, зокрема з такими курсами, як вступ до спеціальності, історія первісного суспільства та історія України. Щодо методичної підготовки до занять, то вона є комплексною (див. рис. 1) з метою використання компетентнісного підходу та домінування у процесі навчання індивідуально-особистісних начал.

У процесі викладання навчальної дисципліни «Археологія» цікавою в застосуванні є PRES-формула. Цей метод спрямований на розвиток і закріплення навичок аргументування, обґрунту-

вання й захисту власної позиції в дискусії. Група ділиться на команди, кожна має представити ту чи іншу археологічну культуру, її особливості, спільні риси (кераміки, жител, винаходів, ведення господарства). Інструментарій навчання археології є інноваційним та різноманітним.

Цикл загальної підготовки здобувачів вищої освіти містить обов'язковий для вивчення освітній компонент – «Філософію». Навчальна дисципліна спрямована на формування компетентностей, пов'язаних із формуванням світогляду, інтелектуальних та духовних здатностей людини; розвитком абстрактного мислення, аналізу та синтезу, навичок soft skills, необхідних для майбутньої фахової визначеності вчителя-історика.

У методологічному аспекті формування вищезазначених компетентностей передбачає використання сучасних інтерактивних технологій викладання та навчання філософії, зорієнтованих на особистісний та професійний саморозвиток здобувача вищої освіти, що сприяє ефективному засвоєнню знань, формуванню відповідних програмних результатів навчання. Оволодіння філософсько-світоглядною системою знань здобувачами вищої освіти на сучасному етапі носить практичний характер, а тому передбачає засвоєння не просто системи знань, а їх практичне використання у своїй життєтворчості. «Студента сьогодні цікавлять не просто знання, а те, яке можна буде використати у своїй майбутній діяльності. Звідси виникає потреба перебудови викладання філософії» [1, с. 5]. Цьому сприяють використання методу кейсів (аналіз біографічно-практичних вимірів життя філософів); дискусії у формах дебатів, круглих столів; метод спостереження та аналізу філософських текстів; метод організації самостійного пошуку інформації, робота з філософською літературою тощо. Під час підготовки до теми («Філософська думка Стародавнього Сходу») здобувачам вищої освіти запропоновано зробити веб-сторінку, яка є більш інформативною. Внаслідок цього у студентів формується загальна компетентність – здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, володіння навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій у педагогічній діяльності.

Практична спрямованість навчального компоненту «Філософія» реалізовується через систему семінарських занять із розв'язуванням творчих та практичних завдань, серед яких варто виділити проблемні питання, філософський диктант, завдання

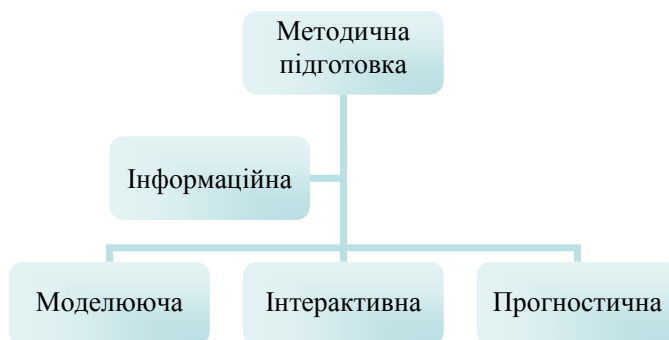

Рис. 1. Складники методичної підготовки до занять у ЗВО

для самостійного опрацювання. Загальною особливістю цих завдань є їх орієнтація на розвиток творчого мислення, здатності до аналізу та систематизації інформації, отриманої під час лекцій, опрацювання навчального матеріалу самостійно. Серед таких завдань варто виокремити перегляд відеороликів в інтернеті за відповідними посиланнями за попередньо поставленим завданням; написання філософського есе на запропоновані теми, реферативного повідомлення та представлення його змісту на семінарському занятті; підготовка до дискусії із запропонованої проблематики у стилі телевізійного шоу, проведення інтерв'ю тощо. Як уважає С.С. Денежников, під час розробки методики семінарських занять важливе місце займає питання про взаємозв'язок між семінаром і лекцією, семінаром та самостійною роботою студентів, про характер та способи такого взаємозв'язку. Семінар не повинен повторювати лекцію, і водночас необхідно зберегти зв'язок принципових положень лекції із вмістом семінарського заняття [9, с. 95]. Такий підхід дозволить комплексно викладати філософію.

Індивідуальна освітня траєкторія здобувача-історика вищої освіти з навчальної дисципліни «Філософія» відстежується у вільному виборі форми подання ІНДЗ у вигляді самостійного вибору теми наукової статті або теми для написання філософського есе з урахуванням освоєних знань із конкретних філософсько-світоглядних питань. Варто наголосити на тематиці завдання, яка носить креативно-творчий характер, а також пропонує дати власну оцінку світоглядних поглядів провідних філософів минулого та сучасності, науковців, політиків, відомих постатей шоу-бізнесу; сформувати та висвітлити особисте бачення проблеми, спрогнозувати подальший розвиток соціокультурних викликів сьогодення. Реалізація цих завдань передбачає вивчення філософських першоджерел, розв'язання пошукових завдань, формування глосарію і в кінцевому підсумку – логічний та послідовний виклад думок у вигляді філософського есе.

Реформаторські процеси у вищій школі спрямовані на забезпечення активної ролі студента як суб'єкта, керівника свого процесу навчання. Цей основоположний принцип сучасної освіти у процесі навчання філософії здобувачів вищої освіти спеціальності «Історія» в КОГПА ім. Тараса Шевченка реалізується через креативний метод фідбеку. Ознайомлюючись із робочою програмою навчальної дисципліни, представленою на сайті академії, платформі Moodle, здобувач вищої освіти

чітко бачить загальну будову курсу, критерії та норми оцінювання тощо. Таким чином, він отримує загальну картину курсу, розуміє критерії того, що повинен знати або вміти зробити, щоб досягти вагомих результатів з предмету. Окрім того, після завершення курсу аналізується навчально-творча діяльність студента, дається відгук викладачем разом з оголошенням балів за вивчений курс, використовуючи «принцип сендвіча»: похвалити, вказати на недоліки і знову похвалити. Окрім того, у формі анонімного письмового опитування студентам пропонується вказати позитивні та негативні сторони курсу, запропонувати власне поліпшене світоглядне бачення викладання та навчання курсу філософії для наступних здобувачів вищої освіти.

Ще одним із фундаментальних курсів суспільного спрямування є курс «Історія середніх віків». Засвоєння курсу історії середніх віків для студентів передбачає особливі труднощі внаслідок його складності та значної кількості матеріалу, а також колосальних хронологічних та географічних меж освітнього компоненту. Саме тому, засвоєння навчального матеріалу та формування ключових компетентностей можливе лише за умови активної взаємодії викладача і здобувача вищої освіти, наполегливій самоосвітній праці студента. Систематичне виконання самостійної роботи та аналіз її результатів дозволяють виявити стан формування фахових компетентностей.

Насамперед викладач має зацікавити студента до опрацювання курсу, зокрема, запропонувати опрацювати найбільш значущі, з погляду сучасної історіографії, праці з історії Середньовічної Європи. Серед таких можливі роботи К. Гінзбугра «Сир і хробаки», Ф. Броделя «Середземномор'я в епоху Філіпа II», Ж. Ле Гоффа «Людовік IX Святий» тощо. Важливою є організація самостійної роботи. За кожною темою курсу здобувачі вищої освіти опрацьовують навчальний матеріал, використовуючи вітчизняні та зарубіжні монографії, публікації медієвістів (багато видань є англійськими, а це сприяє вдосконаленню володіння іноземною мовою, зрештою, формуванню soft skills).

Використання інформаційних технологій під час занять з історії середніх віків сприятиме підготовці вчителя із чіткою мотивацією до використання сучасних засобів навчання. Наприклад, семінарське заняття з тематики хрестових походів дозволяє застосувати комп'ютерну гру Crusader Kings II від шведського розробника ігор Paradox Interactive. Її особливістю є скрупульозне відтворення історичної географії XI – XIII ст., детальна увага до розташування тогочасних торговельних

шляхів та хронологічна точність у відтворенні як міждержавних кордонів країн середньовічної ойкумени, так і меж внутрішньодержавних феодів у християнському та мусульманському світі. Це дозволить наочно прослідкувати шлях руху хрестоносців із Європи, побачити кордони хрестоносних держав у Леванті тощо.

Навчання курсу «Історія середніх віків» відбувається на засадах синергії, які охоплюють принципи альтернативності, парадигмальності, плюралізму, цілісності світосприйняття тощо [21, с. 110]. Опора повинна також здійснюватись на формаційний підхід, що дозволить студентам цілісно сприймати історію суспільних формацій, глобальних історичних процесів, принципів історичного мислення тощо. Це дозволить трансформувати суто науковий курс в ефективно дієвий інструмент інтелектуального розвитку студентів. В умовах дистанційного навчання цьому сприятиме використання студентами зарубіжної навчальної та наукової літератури, онлайн-відвідування публічних лекцій відомих медієвістів чи вузькопрофільних спеціалістів, що широко представлені в мережі «Інтернет», як у текстовому, так і у форматі відео.

Метод проектів реалізує диференційований, індивідуально-творчий та активно-дієвий підходи в навчанні. Він застосовується у процесі вивчення таких тем, як «Китай у ранньому Середньовіччі» (особливо стосується періоду Троєцарства, який практично неможливо осягнути в межах однієї лекції), «Японія у високому та пізньому Середньовіччі» (щодо встановлення сьогунату Камакура та періоду роздробленості часів сьогунату Муроматі), «Хрестові походи» (запропонувати студентам самостійно опрацювати хрестові походи у Прибалтику) тощо.

Прагнучи до реалізації висунутої ще школою «Анналів» ідеї історичного синтезу, сполучення різних дисциплін, які вивчають людину під кутом зору його внутрішнього світу, культурних традицій, повсякденних турбот та інтересів, історик на початку XXI століття має, в межах вивчення соціальної історії, звернути увагу не лише на події «глобальної», або «тотальної», яка покликана домогтися досягнення історичного синтезу, а й цікавитись історією ментальності – пізнання еволюції сукупності свідомих і несвідомих установок людей, пов'язаних з етичною традицією [7, с. 75]. Відповідно, методологія курсу «Історія середніх віків» повинна базуватись на соціокультурному фундаменті, спиратись на досягнення історичної антропології, культурології, психології.

Освітній компонент «Історія середніх віків» передбачає застосування широкого спектру підходів до його викладання, особливо в умовах дистанційного навчання. Насамперед студент у бажаннях до реконструкції образу середньовічної цивілізації повинен прагнути до розгляду людини в епосі й епохи через людину (антропологічний підхід), до відтворення історичної цілісності, котра охоплює події, системи цінностей тощо, тобто до відбиття всіх аспектів людської життєдіяльності (принцип «тотальної історії») [16, с. 20]. До того ж сучасні педагогічні вимоги до вивчення історії диктуються потребами формування всебічно розвинутої особистості, сприяння формуванню професійних компетентностей.

Курс «Нової історії» спрямований на висвітлення ключових подій XVI – початку XX ст., котрі мають найбільше значення для осмислення старого та нового світу в добу активної колоніальної політики Англії, Франції, Португалії, Іспанії, Голландії та інших провідних країн Європи та Америки, світової торгівлі та рабства впродовж чотирьох століть, буржуазних революцій в Англії, США, Франції, в період зародження та становлення капіталізму, розвитку та активного піднесення суспільно-політичних та революційних рухів.

Загалом, у процесі вивчення навчальної дисципліни для передачі великого масиву інформації (факти, дати, імена, висновки, оцінки тощо) застосовується пояснювально-ілюстративний метод. Хронологічна таблиця поєднується із широким лекційним матеріалом. Так, вивчаючи тему «Революції в Європі 1848–1849 рр. та їх наслідки», студентам пропонується порівняти явища та процеси, виділяючи спільне та відмінне, визначаючи причини, привід, завдання, основні події, особливості та підсумки революції, скласти й заповнити відповідну таблицю. У процесі навчання нової історії використовуються різні методи: проблемного викладу, комунікативний та інтерактивний. Наочні методи (ілюстрування, показ) дають можливість студентам краще засвоїти новий матеріал. Під час вивчення проблемних запитань застосовуються дискусійні методи, робота з малою групою.

Популярним у студентів є «мозковий штурм» (брейнстормінг). Це метод організації спільної групової та творчої роботи в аудиторії з метою підвищити розумову активність учасників і знайти плідні ідеї, конструктивні рішення, часто використовується у процесі навчання нової історії, наприклад, у процесі таких тем, як: «Католицька церква раннього Нового часу. Контрреформація в Європі»; «Війна північноамериканських коло-

ній Англії за незалежність й утворення США»; «Міжнародні відносини та колоніальна політика в 1871–1914 рр.»; «Франція в 1870–1900 рр.». Важливим моментом у плані обґрунтування сутності базових компетентностей є, на наш погляд, роль викладача. Як уважає В. Каплінський, що, долаючи даний стереотип мислення й відмовляючись від позиції повного «володаря дум» слухачів, педагогу, особливо тоді, коли йдеться про проблемами виховання, важливо перейти на позицію людини, яка вміє підвести до власних висновків [11, с. 124].

Вагоме значення у формуванні професійних компетентностей відіграють інтерактивні заняття «Вгадай героя», присвячені відомим діячам нового часу. Наприклад, серед значущих осіб одного з найбільш насичених періодів світової історії можна виділити плеяду діячів, які своєю діяльністю залишили помітний слід у тогочасних історичних процесах. Це, наприклад, Ж. Кальвін, М. Лютер, В. Оранський, М. Тюдор, Дж. Гарібальді, Н. Бонапарт, А. Лінкольн тощо.

Під час самостійного вивчення студентами джерел та літератури, застосовується дослідницький метод. Як приклад – написання студентами науково-дослідних робіт з актуальних проблем «Нової історії». У процесі підготовки студент отримує навички самостійної роботи із джерелами, вміння узагальнювати різні погляди на проблеми, вчиться висловлювати свої погляди. У процесі дослідження необхідно виділити кілька етапів: вибір теми та пошук необхідної літератури, вивчення зібраних матеріалів, складання плану та обговорення його з викладачем, написання роботи й захист на індивідуальному занятті, науково-теоретичній конференції чи в індивідуальній співбесіді з викладачем.

Загалом, вивчення історії як комплексного процесу із внутрішніми закономірностями не може бути ефективним без методики моделювання, складання аналітичних схем, що дозволяють систематизувати уявлення про окремі історичні епохи і всесвітню історію загалом. Тому дисципліна «Нова історія» викладається з урахуванням найсучасніших інтерактивних методик.

Висновки. Україна знаходиться на новітньому етапі розвитку освіти, що полягає у формуванні компетентної особистості. Для того, щоб забезпечити в освітньому процесі формування компетентностей у здобувачів вищої освіти, викладачі творчо підходять до методики навчання суспільних дисциплін. У нашому дослідженні зроблено акцент на важливості інноваційної педагогіки в контексті формування загальних та професійних компетентностей. На основі аналізу викладання суспільних дисциплін авторами підкреслено значення оволодіння сучасними прогресивними технологіями навчання як інструментом для формування компетентностей фахівців для Нової української школи. У наш час викладачу малоцікаво оцінювати можливість студентами лише відтворювати інформацію, відповідно триває пошук і напрацювання інтерактивних методів навчання.

Спектр методичних прийомів і засобів під час вивчення навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Археологія», «Філософія», «Історія середніх віків», «Нова історія», спрямований на вирішення завдань культурного розвитку соціуму, адже у процесі вивчення тем цих дисциплін, пов'язаних із використанням ігрових технологій, студент як майбутній викладач учиться інтегрувати отримані знання, застосовувати їх для створення нових уявлень, пояснення певних явищ тощо.

Список літератури:

1. Адаменко Н. Світові практики методики викладання філософії: історія та сучасний стан. *Вісник інституту розвитку дитини. Серія: Філософія. Педагогіка. Психологія: збірник наукових праць. Вип. 28 / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова ; редкол. В. П. Андрущенко та ін. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. С. 5–11.*
2. Алексеенко А. Викладання філософії: від класичної до посткласичної моделі. *Впровадження інноваційних технологій організації навчального процесу у ХНМУ – провідний шлях підвищення якості вищої медичної освіти: матеріали III навчально-методичної конференції ХНМУ (Харків, 30 січня 2019 р.) / Міністерство охорони здоров'я України, Харк. нац. мед. ун-т. Харків : ХНМУ, 2019. – Вип. 10. – 144 с., С. 5–7.*
3. Балух В., Балух О., Коцур В. Практикум з історії Середніх віків: навчальний посібник. Чернівці : ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2011. 424 с.
4. Бондар С. Компетентність особистості інтегрований компонент навчальних досягнень учнів. *Біологія і хімія в школі. 2003. № 2. С. 8–9.*
5. Ганаба С.О. Історія як навчальна дисципліна в контексті полікультурної освіти. *Проблеми дидактики історії: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільськ : Кам'янець-Поділ. нац. універ. ім. Івана Огієнка, 2010. Випуск 2. С. 7–15.*
6. Гришко В. Розвиток предметно-історичних компетенцій як результат навчальної діяльності студентів-юристів. *Driven to Discover. International scientific-practical congress of pedagogues, psychologists and*

medics: materials of proceedings of the International Scientific and Practical Congress. Geneva (Switzerland), 2015. P. 29–31.

7. Гуревич А. Проблема ментальностей в современной историографии. *Всеобщая история: Дискуссии, новые подходы*. Вып. 1. Москва, 1989. С. 75–89.

8. Гуманітарна освіта у вищій школі: історичний досвід, проблеми та перспективи. *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції* / редкол. С. Копилов (голова, наук. ред.), О. Завальнюк (заст. голови) та ін. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. 189 с.

9. Денежніков С. Пізнавально-виховний потенціал семінару з трансгуманізму в курсі філософії. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін : науково-педагогічний журнал* / Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка ; редкол.: О. Михайличенко, М. Євтух, Г. Ніколаї та ін. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2011. № 1. С. 92–95.

10. Жукова О.А. Дидактична система формування соціальної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей класичних університетів засобами ігрових технологій. 2019. Режим доступу: http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/d-58-053-01/dis_Zhukova.pdf.

11. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Вінниця : ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.

12. Кириленко К. Концептуальні засади викладання філософії як непрофільної дисципліни у вищому навчальному закладі. *Гілея: науковий вісник*. Київ: «Видавництво «Гілея», 2016. – Вип. 105. С. 285–289.

13. Козлова Г. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник. Одеса : ОНЕУ, ротапринт. 2014. 200 с.

14. Лешан В., Яремчук А. Методика викладання філософсько-релігійознавчих дисциплін : навч.-метод. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. 100 с.

15. Михайличенко О.. Методика викладання суспільних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. Суми : СумДПУ, 2009. 122 с.

16. Мягков Г. Теоретико-методологические и методические основы изучения курса «История Средних Веков» в условиях современных эпистемологических вызовов. *История Средних Веков. Historia Medii Aevi. – Ч. 1. Западная Европа в период раннего Средневековья*. Ижевск : Изд-во «Удмуртский университет», 2011. С. 4–23.

17. Пометун О. Компетентісно орієнтована методика навчання історії в основній школі : методичний. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с.

18. Сідельник Н. Професійна компетентність майбутнього вчителя історії як педагогічна проблема. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін : науково-педагогічний журнал* / Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка ; редкол.: О. Михайличенко, М. Євтух, Г. Ніколаї та ін. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. № 1. С. 32–37.

19. Семенець-Орлова І., Скакальська І., Шкода Т., Клочко А. Інноваційні підходи до управління якістю вищої освіти. *Конкурентоспроможність вищої освіти в умовах інформаційного суспільства : колективна монографія* / за заг. ред. д-ра екон. наук, доц. Н. І. Холякко. Чернівці : ЧНТУ, 2020. Том II: Науково-практичні засади підвищення конкурентоспроможності національної системи вищої освіти. 2020. С. 95–113.

20. Талєб Н.. Антикрихкість. Про (не)вразливе в реальному житті. Переклад з англ. Миколи Климчука. Київ : «Наш формат», 2018. 399 с.

21. Цимбалюк О. Концептуальні складники викладання й вивчення нормативної дисципліни «історія середніх віків» у вищій школі. *Проблеми дидактики історії: збірник наукових праць* / редкол. : С. Копилов (голова, наук.ред.) та ін. Кам'янець-Подільський, 2014. Вип. 6. С. 107–113.

Skakalska I.B., Senkivska G.Ya., Moroz O.V., Galishevskyy V.A. COMPETENCE-ORIENTED TEACHING OF SOCIAL DISCIPLINES

The importance of the competency approach in education to achieve a high level of its quality and the graduate's competitiveness is outlined in the article. The purpose of the study is to analyze the competence-oriented innovative methods of teaching social disciplines in the institution of higher education. Accordingly, the authors have summarized their experience of teaching social disciplines, in particular, introduction to the specialty, history of Ukraine, history of the Middle Ages, philosophy and modern history in the context of the newest teaching methods.

Originality. *Authors have generalized their own experience of teaching social disciplines. In particular, the analysis showed that attempts have been made to find support for the competency approach in the transformation of traditional educational guidelines and new practices. The transition of teaching social disciplines from the subject-centric orientation of the educational process to its personal orientation (student-centered)*

proach) is shown. Competence approach is one of the necessary new conceptual resources for reviewing traditional goals, theory and practice of education.

Methodology. General scientific methods were used in the research, first of all, method of collecting factual data (accumulation of facts) and method of their composition (analysis). Special methods, case method, workshop technology and BarCamp technology were also used. In the research a critical method was used, the significance of which lies in the demanding attitude to any information until it passes through research verification.

Conclusions. The importance of innovative pedagogy in the context of the formation of general and professional competencies is outlined. Based on the analysis of teaching social disciplines, the authors have emphasized the importance of mastering modern advanced teaching technologies as a tool of forming competencies of specialists for the New Ukrainian School.

Key words: competencies, method, history, philosophy, student-centered approach, didactics, facilitator, soft skills.